

Opis źródła:

Broszura autorstwa Aleksandra Kościesza dotyczy zagadnienia emigracji wśród mieszkańców wsi. Autor zwraca w niej uwagę na dwa rodzaje emigracji: zamorski i wewnątrz europejski omawiając ich przyczyny oraz warunki, a także zagrożenia które wynikają z migracji dla narodu polskiego.

Miejsce wydania:

Aleksander Kościesza, *Robotnik rolny a wychodźstwo: emigracja i jej początki: przyczyna emigracji: wychodźstwo zamorskie: wychodźstwo sezonowe*, Warszawa 1913, s. 7.

Tekst źródła:

Przyczyny emigracji

Sprawiedliwość nakazuje stwierdzić, że nie tylko namowy i nieiszczalne, a pięknie brzmiące obietnice agentów-naganiaczy wywołały wzmożony ruch wychodźczy. Przyczyniły się do tego i inne okoliczności, mające głębsze znaczenie.

Od czasu uwłaszczenia włościan, ludność wiejska wzrosła u nas co najmniej w dwójnasób. Nieustanny przyrost ludności w kraju naszym jest o wiele większy, aniżeli w innych krajach europejskich. Zamożność jednak oraz środki zarobkowania nie podniosły się w tym samym stosunku.

Do uprzemysłowienia rolnictwa, a co za tym idzie ułatwienia zarobków szerokim masom ludu naszego zabrano się dopiero w ostatnich latach. W chwili kiedy ruch wychodźczy u nas rozpoczął rozwijać się i doszedł do kulminacyjnego swego punktu w czasie trwania tzw. „gorączki brazylijskiej” rolnictwo u nas nie stało jeszcze na tej wysokości, aby móc zapewnić zarobek i kawałek chleba dla nieustannie wzrastającej ludności rolnej.

Lud nasz nawet przy usilnej i energicznej pracy nie mógł zdobyć się na poprawę swego bytu, cóż więc dziwnego, że przyciskany przez nędzę, chętnie dawał posłuch pięknym i zachwycającym obietnicom niesumiennych agentów – naganiaczy. Wierzył święcie wszystkim obiecankom i zapewnieniom, ryzykował, bo w swem pojęciu nie wiele, albo nic nie miał do stracenia.

Jeden z wybitniejszych działaczy naszych p. Ludwik Chełmicki w artykule swym, pomieszczonem w Kurjerze Warszawskim, pt. „O jeden szczebel wyżej” bardzo słusznie pisze: „cóż więc dziwnego, że znajdując się w takich warunkach pracy, lud nasz roboczy otrząsnął się nareszcie z długiej apatii i postanowił za jaką bądź cenę z nich się wydostać.

„Bez względu na to, że dla właścicieli ziemskich taki objaw energii finansowo jest niekorzystny, dowodzi on jednak, że lud nasz o sobie zaczyna myśleć. Jest to dopiero pierwszy krok jego samodzielności i nie mówi jeszcze, iż poza poprawą bytu materialnego dąży już celowo do podniesienia swej kultury lub rozwoju samowiedzy narodowej. Wszechpotężne prawo ewolucji i tu położyło swoją rękę i zda się przemawiać do naszego ludu „Najpierw bądź syty i przyodziany, a później rozbudź w sobie pragnienia”.

Podobna opinie można było usłyszeć również z ust innych poważnych działaczy i publicystów.

Rozwijający się w szalonym tempie przemysł i fabrykacja odrywa bezustannie lepsze siły robocze od zagonu rodzinnego. Tym się tłumaczy coraz większe zapotrzebowanie robotnika rolnego i wzrastające zarobki.

Słowniczek pojęć:

Gorączka brazylijska – potoczna nazwa określająca jedną z największych fal emigracyjnych, która wyszła z Europy Środkowej, a przede wszystkim z ziem polskich.

Pytania do źródła.

Pytania dla uczniów szkoły średniej (zakres podstawowy):

1. Jakie zmiany w rolnictwie zostały wprowadzone w ostatnich latach i dlaczego nie wystarczyły one, by zapewnić zarobek dla rosnącej liczby ludności?
2. Jakie czynniki przyczyniły się do wzrostu emigracji?
3. Jakie były konsekwencje dla właścicieli ziemskich z powodu wzmożonej emigracji ludności wiejskiej?

Pytania dla uczniów szkoły średniej (poziom rozszerzony):

1. Dlaczego ludność rolna, mimo usilnej pracy, nie była w stanie poprawić swojego bytu?
2. Jak rozwijający się przemysł i fabrykacja wpływały na zapotrzebowanie na robotnika i wzrastające zarobki?
3. Co oznacza wyrażenie „Wszechpotężne prawo ewolucji” w kontekście aspiracji ludu?

Wskazówki:

Na początku XX wieku emigracja zarobkowa z Polski była zjawiskiem masowym. W latach 1900-1914 wyemigrowało z Polski około 2 miliony osób, głównie do Stanów Zjednoczonych, Niemiec i Francji. Przyczyną emigracji była przede wszystkim bieda i brak perspektyw na

poprawę warunków życia w kraju. Polska była wówczas krajem zacofanym gospodarczo, z wysokim bezrobociem i niskimi płacami. Rolnictwo, które było głównym źródłem utrzymania dla większości Polaków, było mało wydajne i nie zapewniało wystarczającego dochodu. Przemysł był słabo rozwinięty, a praca w fabrykach była ciężka i niebezpieczna. Emigracja zarobkowa była dla wielu Polaków jedyną szansą na poprawę swojego losu. W krajach, do których emigrowali, mogli znaleźć pracę i zarobić więcej pieniędzy niż w Polsce. Emigranci często wysyłali część swoich zarobków do rodzin w kraju, co pomagało im przetrwać trudne czasy. Emigracja zarobkowa miała również negatywne konsekwencje dla Polski. Odpływ ludności z kraju powodował niedobór siły roboczej, co prowadziło do wzrostu płac i cen. Emigrowały przede wszystkim osoby młode i zdrowe, co osłabiało potencjał gospodarczy kraju.

Imię i nazwisko osoby opracowującej rekord – Joanna Kunigielis